

परिच्छेद: १ प्रारम्भीक

- १. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ रहेको छ ।
- (२) यो ऐन नेपाल राज्यभर लागू हुनेछ र नेपालमा स्थापित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले नेपाल बाहिर खोलेका शाखा वा सम्पर्क कार्यालय समेतमा लागू हुनेछ ।
- (३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

परिच्छेद: २ बैंक वा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धी व्यवस्था

३. बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना :

- (१) यस ऐन बमोजिम बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गर्नको लागि बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न चाहने कुनै पनि व्यक्तिले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था प्रचलित कानून बमोजिम पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको रूपमा दर्ता गराउनुपर्नेछ ।
- तर यो ऐन प्रारम्भ हुदाका बखत सञ्चालनमा रहेका बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले यो उपदफा बमोजिम दर्ता गर्नु पर्ने छैन ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कम्पनी दर्ता गर्न प्रचलित कानून बमोजिम अख्तियार पाएको अधिकारीले कम्पनी दर्ता गर्दा दफा ४ को अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ ।

४. बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना गर्नु पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने :

- बैङ्क वा वित्तीय संस्था प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता गर्न निवेदन दिनु अघि सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाले देहायका कागजात संलग्न गरी राष्ट्र बैङ्कले तोकेको दस्तुर सहित पूर्व स्वीकृतिको लागि राष्ट्र बैङ्क समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ :-
- (क) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र,
- (ख) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमावली,
- (ग) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन,
- (घ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको ढाँचा निवेदकको व्यक्तिगत विवरण,
- (ङ) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न निवेदकबीच कुनै सम्झौता भएको रहेछ भने त्यस्तो सम्झौताको प्रमाणित प्रतिलिपि,
- (च) निवेदकको लगानीको श्रोत खुलेको विवरण र यस दफा बमोजिम निवेदन दिनु भन्दा तत्काल अघिल्लो आर्थिक वर्षसम्मको कर चुक्ता गरेको प्रमाण,

४. बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना गर्नु पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने :

- (ज) निवेदकको विरुद्ध ठगी, जालसाजी, वा प्रचलित कानून बमोजिम कसुर मानिने कार्यमा नेपाल वा विदेशमा कुन कारबाही नचलेको एवं त्यस्तो कसुरजन्य कार्यमा सजाय नपाएको स्वघोषणा,
- (झ) निवेदक नेपाल वा विदेशको कुनै पनि नियमनकारी वा सुपरिवेक्षण गर्ने निकाय वा अधिकारीबाट कारबाहीमा परे नपरेको, निज संलग्न रहेको कम्पनी वा संस्थाको इजाजतपत्र निलम्बन वा रद्द भएको वा बाध्यात्मक खारेजीमा परेको वा पर्ने क्रममा रहे नरहेको विवरण,
- (ञ) निवेदकको परिवारको सदस्यको नाम, थर र नाता तथा उल्लेख्य स्वामित्व वा उल्लेख्य हैसियतको विवरण र निजहरु कुनै संस्थामा सञ्चालक, पदाधिकारी वा कर्मचारी भई काम गरेको भए प्रत्येक व्यक्तिको दर्जा समेत उल्लेख गरिएको विवरण,

४. बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना गर्नु पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने :

- (छ) निवेदक नेपाल वा विदेशमा दामासाहीमा परे नपरेको, कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा लिए नलिएको, बैङ्क वा वित्तीय संस्थासंगको कुनै कारोबारमा कालोसूचीमा परे नपरेको, परेको भए सो फुकुवा भई तीन वर्षको अवधि व्यतित भए नभएको विवरण,
- (ट) निवेदकको वित्तीय तथा व्यावसायिक पृष्ठभूमिको सम्बन्धमा जाचबुझ गर्न वा गराउन वा त्यस्तो सूचना तथा जानकारी आदान प्रदान गर्न गराउन राष्ट्र बैङ्कलाई दिएको लिखित अख्तियारी,
- (ठ) राष्ट्र बैङ्कबाट तोकिएको सीमासम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्ने प्रतिबद्धता,
- (ड) राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिदिएको अन्य विवरण तथा कागजात ।

देहायका व्यक्ति र निजको परिवारको सदस्यको उल्लेख्य स्वामित्व भएको फर्म वा कम्पनीलाई बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न पूर्व स्वीकृति दिइने छैन :-

- (क) राष्ट्र बैङ्कको नियमनकारी कारबाहीमा परेको,
- (ख) बैङ्किङ्ग कसुरमा सजाय पाएको,
- (ग) ठगी, जालसाजी, कित्तेमा सजाय पाएको,
- (घ) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसुरमा सजाय पाएको,
- (ङ) भ्रष्टाचार सम्बन्धी कसुरमा सजाय भएको,
- (च) मानव बेचबिखन, अपहरण, शरीरबन्धक, जबरजस्ती करणी जस्ता गम्भीर प्रकृतिका कसुरमा सजाय पाएको ।

५. विदेशी लगानीमा बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेः कुनै विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले नेपालमा संस्थापना भएको संगठित संस्था वा नेपाली नागरिकसँग मिली संयुक्त लगानीमा वा राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिमको शेयर स्वामित्व कायम हुने गरी सहायक कम्पनीको रूपमा यस ऐन बमोजिम बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न पूर्व स्वीकृति लिने प्रयोजनको लागि निवेदन दिदा माथि उल्लेखित कागजातहरूका अतिरिक्त राष्ट्र बैङ्कले तोकेको दस्तुर सहित देहाय बमोजिमका कागजात तथा विवरण समेत पेश गर्नु पर्नेछ :-

- (क) विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र, नियमावली तथा सम्बन्धित मुलुकमा उक्त बैङ्क वा वित्तीय संस्था दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि र पूँजी संरचना,
- (ख) विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सम्बन्धित मुलुकमा बैङ्कि तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न प्राप्त गरेको इजाजतपत्रको प्रतिलिपि,
- (ग) कारोबार गर्ने मुख्य स्थान सम्बन्धी विवरण,

५. विदेशी लगानीमा बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने:

- (घ) विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको लेखापरीक्षण गरिएको पछिल्लो तीन आर्थिक वर्षको वासलात र नाफा-नोक्सान हिसाबको प्रमाणित प्रतिलिपि,
- (ङ) नेपालमा प्रस्तावित व्यवसायको योजना, व्यावसायिक रणनीति तथा सञ्चालन गर्ने कारोबारको किसिम, आन्तरिक नियन्त्रण र जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण,
- (च) विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित मुलुकको कानून बमोजिम नेपालमा बैङ्क वा वित्तीय संस्था खोल्न गरेको निर्णय र त्यस्तो मुलुकको नियमनकारी निकायले दिएको अख्तियारी ।

७. पूर्व स्वीकृति दिन इन्कार गर्न सक्ने :

राष्ट्र बैङ्कले देहायको अवस्थामा कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापना गर्न वा विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शाखा कार्यालय खोल्नका लागि पूर्व स्वीकृति दिन इन्कार गर्न सक्नेछ :-

- (क) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नाम वा त्यस्तो संस्थाले गर्ने बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार सार्वजनिक हित, धर्म, जातजाति वा सम्प्रदाय आदिको दृष्टिकोणले वाञ्छनीय नदेखिएमा,
- (ख) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको उद्देश्य प्रचलित कानून विपरीत भएमा,
- (ग) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना गर्न प्राविधिक दृष्टिकोणबाट उपयुक्त नदेखिएमा,
- (घ) प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले पेश गरेको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन, विवरण तथा कागजात र अन्य पूर्वाधारलाई अध्ययन गर्दा वित्तीय कारोबार स्वस्थ र प्रतिस्पर्धात्मक ढंगबाट सञ्चालन गर्ने कुरामा विश्वास गर्न सकिने आधार नभएमा,

७. पूर्व स्वीकृति दिन इन्कार गर्न सक्ने :

- (ङ) प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा प्रस्तावित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सबै संस्थापकले आफ्नो नाम, ठेगाना आफूले लिने शेयर संख्या समेत खुलाई साक्षीको रोहवरमा सहीछाप गरी सो साक्षीको नाम, ठेगाना समेत नखुलाएमा,
- (च) प्रति व्यक्ति शेयर लगानी सीमा र शेयर स्वामित्व अनुपात समय समयमा राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम रहेको नपाइएमा,
- (छ) राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको बैङ्क वा वित्तीय संस्था संस्थापना तथा इजाजतपत्र सम्बन्धी नीति विपरीत भएको पाइएमा,
- (ज) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अन्य शर्त पूरा गरेको नपाइएमा ।

परिच्छेद : ३
धितोपत्रको कारोवार सम्बन्धी ब्यवस्था

परिच्छेद : ४

सञ्चालक समिति र कार्यकारी प्रमुख सम्बन्धी व्यवस्था

१४. सञ्चालक समितिको गठन :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा कम्तीमा पाँच र बढीमा सात जना सञ्चालकहरु रहेको एक सञ्चालक समिति रहनेछ । सञ्चालकको नियुक्ति यस ऐन तथा नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको साधारण सभाले गर्नेछ । तर,-

- (क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रथम वार्षिक साधारण सभा नभएसम्मको अवधिको लागि सञ्चालकको नियुक्ति संस्थापकद्वारा गरिनेछ ।
- (ख) वार्षिक साधारण सभा हुनुभन्दा अगावै कुनै सञ्चालकको पद रिक्त हुन आएमा अर्को वार्षिक साधारण सभा नभएसम्मको लागि सञ्चालकको नियुक्ति सञ्चालक समितिद्वारा गर्न सकिनेछ ।
- (ग) कुनै संगठित संस्थाले शेयर लिएको भएमा सो संस्थाले शेयरको अनुपातमा हुन आउने सञ्चालक मनोनयन गर्न सक्नेछ र त्यसरी मनोनयन गर्दा एउटै व्यक्तिलाई एकभन्दा बढी बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा मनोनयन गर्न पाइने छैन ।

१४. सञ्चालक समितिको गठन :

(घ) खण्ड (ग) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा सञ्चालक रहेको व्यक्ति पूर्वाधार विकास बैङ्कमा सञ्चालक हुन भने यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

- सञ्चालक समितिले योग्यता तथा अनुभव भएका व्यक्तिमध्येबाट कम्तीमा एक जना स्वतन्त्र सञ्चालक नियुक्ति गरी सोको जानकारी त्यस्तो नियुक्ति पछि बस्ने पहिलो साधारण सभामा दिनु पर्नेछ । तर बैंक वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक, सञ्चालक वा शून्य दशमलव एक प्रतिशतभन्दा बढी शेयर लिएको शेयरधनी तथा निजको परिवार स्वतन्त्र सञ्चालक हुन पाउने छैन ।
- एक परिवारबाट एक बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा एकैपटक एकभन्दा बढी व्यक्ति सञ्चालक हुन पाउने छैन ।
- सञ्चालकले आफूमध्ये बहुमतबाट छानेको व्यक्ति सञ्चालक समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।
- बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयर लिएको कम्पनी, संगठित संस्था, विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफूले लिएको शेयरको अनुपातमा सञ्चालक नियुक्ति गर्दा सञ्चालकको अतिरिक्त निजको अनुपस्थितिमा काम गर्न सक्ने गरी वैकल्पिक सञ्चालक समेत नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

१५. सञ्चालकको पदावधि :

- सञ्चालकको कार्यकाल नियमावलीमा उल्लेख भए बमोजिम बढीमा चार वर्षको हुनेछ र निज पुनः नियुक्ति तथा मनोनित हुन सक्नेछ ।
- तर स्वतन्त्र सञ्चालक एक कार्यकालका लागि मात्र नियुक्त हुन सक्नेछ ।
- यो ऐन प्रारम्भ भएपछि नियुक्त भएको कार्यकारी अध्यक्ष वा प्रबन्ध सञ्चालक लगातार दुई कार्यकालसम्म मात्र रहन सक्नेछ ।

१६. सञ्चालकको योग्यता :

सञ्चालकको पदमा नियुक्ति हुने व्यक्तिको योग्यता देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछ :-

- (क) विदेशी वा स्वदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा सम्बन्धित क्षेत्रका संगठित संस्थाको सञ्चालक वा पदाधिकारी तहमा वा नेपाल सरकारको अधिकृत स्तरमा कम्तीमा पाँच वर्ष काम गरेको, वा
- (ख) स्नातकोपाधि हासिल गरेको र विदेशी वा स्वदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा सम्बन्धित क्षेत्रका संगठित संस्थाको सञ्चालक वा पदाधिकारी तहमा वा नेपाल सरकारको कम्तीमा अधिकृत स्तरमा कम्तीमा तीन वर्ष काम गरेको, वा
- (ग) तोकिए बमोजिम सम्बन्धित विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेको ।

१७. स्वतन्त्र सञ्चालकको योग्यता :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले स्वतन्त्र सञ्चालकको नियुक्ति गर्दा देहायको योग्यता तथा अनुभव प्राप्त व्यक्ति मध्येबाट गर्नु पर्नेछ :-

- (क) 'क' वर्गको बैङ्क वा 'ख' वर्गको राष्ट्रियस्तरको विकास बैङ्कको हकमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको विषयमा स्नातकोत्तर गरी राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम अनुभव प्राप्त व्यक्ति,
- (ख) 'ख' वर्गको राष्ट्रियस्तरको विकास बैङ्क बाहेक 'ख' वर्गको अन्य विकास बैङ्क एवं 'ग' वर्गको वित्तीय संस्थाको हकमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको विषयमा स्नातक गरी राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम अनुभव प्राप्त व्यक्ति,
- (ग) 'घ' वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थाको हकमा राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम योग्यता तथा अनुभव प्राप्त व्यक्ति ।

१८. सञ्चालकको अयोग्यता :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक हुन देहायको व्यक्ति योग्य हुने छैन :-

- (क) २५ वर्ष उमेर पूरा नभएको,
- (ख) मगज बिग्रिएको वा मानसिक सन्तुलन ठीक नभएको,
- (ग) नेपालभित्र वा विदेशमा कर्जा तिर्न नसकी साहुको दामासाहीमा परेको,
- (घ) नेपालभित्र वा विदेशमा बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँगको कुनै कारोबारमा कालोसूची वा डिफल्टरमा परी सो कालोसूची वा डिफल्टरबाट फुकुवा भएको मितिले कम्तीमा तीन वर्ष पूरा नभएको,
- (ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप संकलन गर्ने तथा बिमा सम्बन्धी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने संगठित संस्थाको बहालवाला सञ्चालक वा कर्मचारी,

१८. सञ्चालकको अयोग्यता :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक हुन देहायको व्यक्ति योग्य हुने छैन :-

- (च) सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको ऋणी वा बहालवाला लेखापरीक्षक वा सल्लाहकार वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँग कुनै किसिमको ठेक्का पट्टामा हिस्सेदार रहेको वा निजी स्वार्थ रहेको व्यक्ति, फर्म र कम्पनी,
- (छ) धितोपत्र व्यवसायीको रूपमा कार्य गर्न धितोपत्र बजारको सदस्यता प्राप्त गरेको वा मर्चेण्ट बैङ्कर,
- (ज) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको सञ्चालकमा बहाल रहेको व्यक्ति,
- (झ) शेयर स्वामित्वका कारणले सञ्चालक हुन सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमावली बमोजिम सञ्चालक हुनका लागि लिनुपर्ने न्यूनतम शेयर नलिएको व्यक्ति,

१८. सञ्चालकको अयोग्यता :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक हुन देहायको व्यक्ति योग्य हुने छैन :-

- (त्र) नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामित्व प्राप्त संगठित संस्था वा राष्ट्र बैङ्क वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बहालवाला कर्मचारी, तर नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामित्व प्राप्त संस्थाले शेयर खरिद गरेको वा राष्ट्र बैङ्क वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले शेयर खरिद गरेको लघुवित्त संस्था वा पूर्वाधार विकास बैङ्कमा सञ्चालक मनोनित गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (ट) प्रचलित कानून बमोजिम तिर्नु पर्ने कर चुक्ता नगरेको,
- (ठ) चोरी, ठगी, कित्ते, जालसाजी, भ्रष्टाचार, नैतिक पतन देखिने कुनै पनि फौजदारी कसुर वा बैङ्कि-कसुर गरेको अभियोगमा नेपाल वा विदेशी मुलुकको अदालतबाट कसुरदार ठहर भई सजाय भुक्तान भएको दश वर्ष अवधि व्यतित नभएको,

१८. सञ्चालकको अयोग्यता :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक हुन देहायको व्यक्ति योग्य हुने छैन :-

- (ड) प्रचलित कानून बमोजिम नियमनकारी निकायले कानून विपरीत कार्य गरेको भनी कारबाही गरेको वा त्यस्तो कारबाही भएको पा“च वर्ष अवधि व्यतित नभएको,
- (ढ) स्वतन्त्र सञ्चालकको हकमा निज सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक वा शुन्य दशमलव एक प्रतिशत भन्दा बढी शेयर स्वामित्व रहेको,
- (ण) अदालतको फैसला बमोजिम लागेको कैद, जरिवाना तिर्न बुझाउन बा“की रहेको, सरकारी बा“की तिर्न बुझाउन बा“की रहेको ।

२१. सञ्चालक समितिको बैठक :

- सञ्चालक समितिको बैठक वर्षमा कम्तीमा बाह्र पटक बस्नु पर्नेछ । तर, दुई वटा बैठकको बीचको फरक साठी दिनभन्दा बढी हुने छैन ।
- कम्तीमा एक तिहाई सञ्चालकले बैठकमा छलफल गर्नु पर्ने विषय समेत खुलाई लिखित अनुरोध गरेमा अध्यक्षले जुनसुकै बखत सञ्चालक समितिको बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।
- अध्यक्षले सञ्चालक समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सञ्चालकले आफूमध्येबाट बहुमतले छानेको सञ्चालकले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
- कुल सञ्चालक संख्याको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत सञ्चालक उपस्थित नभई सञ्चालक समितिको बैठक बस्ने छैन ।

२१. सञ्चालक समितिको बैठक :

- सञ्चालक समितिको बैठकमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन पाउनेछ ।
- सञ्चालक समितिको बैठकमा उपस्थित सञ्चालकको नाम, छलफल भएको विषय र तत्सम्बन्धमा भएको निर्णयको माइन्युटको छुट्टै अभिलेख राख्नु पर्नेछ र सो अभिलेखमा बैठकमा उपस्थित सम्पूर्ण सञ्चालकले सही गरेको हुनु पर्नेछ ।

तर सञ्चालक समितिको निर्णयमा कुनै सञ्चालकले फरक मत राख्न चाहेमा सो फरक मत निजले सही गरी निर्णय पुस्तिकामा अभिलेख गर्न सक्नेछ ।

२२. सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको साधारण सभाबाट हुने काम बाहेक यस ऐन, प्रचलित कानून, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले गर्नु पर्ने सम्पूर्ण काम, कर्तव्य र अधिकार सञ्चालक समितिमा निहित रहनेछ । सञ्चालक समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले गर्नु पर्ने काम सुव्यवस्थित रूपले सञ्चालन गर्न यस ऐन, प्रचलित कानून तथा राष्ट्र बैङ्कको निर्देशनको अधीनमा रही आवश्यक विनियम, निर्देशिका र कार्यविधि बनाई लागू गर्ने,
- (ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कारोबारमा जोखिम वा जोखिमजन्य परिस्थिति उत्पन्न हुन नदिन आफ्नो नीति र रणनीति अनुरूप बैङ्क तथा वित्तीय कारोबार होसियारीपूर्वक सञ्चालन गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली एवं जोखिम व्यवस्थापन मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने,

२२. सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले गर्नु पर्ने सम्पूर्ण काम कारबाहीको लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने, काम कारबाहीको नियमित अनुगमन गरी बैङ्क वा वित्तीय संस्था व्यवस्थित र विवेकशील तवरबाट सञ्चालन गर्ने गराउने,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको स्पष्ट संगठनात्मक संरचना तयार गर्ने, नीति तर्जुमा गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने,
- (ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको वार्षिक प्रतिवेदन सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन वार्षिक साधारण सभामा पेश गर्ने,
- (च) राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोके बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

२३. सञ्चालकको जवाफदेही र उत्तरदायित्व :

- सञ्चालकले बैङ्क वा वित्तीय संस्था मार्फत वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कामको सिलसिलामा व्यक्तिगत लाभ लिने कुनै काम गर्न गराउन हुदैन ।
- बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालकको हैसियतले काम गर्ने सञ्चालक आफ्नो अधिकारक्षेत्र नाघी गरेको कुनै पनि काम कारबाही प्रति स्वयं उत्तरदायी हुनेछ ।
- बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालकले संस्थाको कुशल व्यावसायिक रणनीतिको अवलम्बन गरी जोखिम व्यवस्थापन तथा आन्तरिक नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धमा उत्तरदायित्व लिनु पर्नेछ ।
- सञ्चालकले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापनको दैनिक काम कारबाहीमा हस्तक्षेप गर्नु हुदैन ।
- सञ्चालकले राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा दिएको निर्देशनको पूर्ण रुपमा पालना गर्नु पर्नेछ .

२९. कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति र सेवाको शर्त :

- सञ्चालक समितिले यस ऐन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन गर्न एक कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यकारी प्रमुखको कार्यकाल बढीमा चार वर्षको हुनेछ र निज अर्को एक कार्यकालका लागि पुनः नियुक्ति हुन सक्नेछ ।
- सञ्चालक समितिले कार्यकारी प्रमुखको कार्यसम्पादन सन्तोषजनक नभएमा निजलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सकिनेछ । तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

२९. कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति र सेवाको शर्त :

- कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति गर्दा देहाय बमोजिमको योग्यता तथा अनुभव भएको व्यक्तिलाई नियुक्ति गरी त्यस्तो नियुक्ति गरेको सात दिनभित्र राष्ट्र बैङ्गलाई जानकारी दिनु पर्नेछ :-
- (क) व्यवस्थापन, बैङ्किङ, वित्तीय, मौद्रिक, अर्थशास्त्र, वाणिज्यशास्त्र, लेखाशास्त्र, तथ्याङ्कशास्त्र, लेखा, गणित, व्यापार प्रशासन वा कानून विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेको,
- (ख) चार्टर्ड एकाउण्टेन्सी वा व्यवस्थापन, बैङ्किङ, वित्तीय, मौद्रिक, अर्थशास्त्र, वाणिज्यशास्त्र, तथ्याङ्कशास्त्र, लेखाशास्त्र, गणित, व्यापार प्रशासन वा कानून विषयमा स्नातक उपाधि हासिल गरी बैंकिङ तथा वित्तीय क्षेत्र, सरकारी निकाय, संगठित संस्था, विश्वविद्यालय वा त्यस्तो कार्य गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय संघ वा संस्थाको अधिकृत तह वा सोभन्दा माथिको पदमा कम्तीमा दश वर्षको कार्य अनुभव भएको,
- (ग) कार्यकारी प्रमुखको नियुक्तिको सम्बन्धमा राष्ट्र बैङ्गले तोकेको मापदण्ड पूरा गरेको,
- (घ) अयोग्य नभएको ।

३०. कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार :

कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही सञ्चालक समितिबाट प्रदत्त अधिकार प्रयोग गर्ने, सञ्चालक समितिको निर्णय लागू गर्ने र बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको काम कारबाही तथा कारोबारको रेखदेख तथा नियन्त्रण गर्ने,
- (ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको वार्षिक बजेट र कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृतिको लागि सञ्चालक समिति समक्ष पेश गर्ने,
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कर्मचारी विनियमावलीको अधीनमा रही आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने,
- (घ) साधारण सभाद्वारा गरिएका निर्णय कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ङ) यस ऐन र राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन अनुरूप संस्था सञ्चालन गर्ने र बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण एवं जोखिम व्यवस्थापन गर्ने,

३०. कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार :

कार्यकारी प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (च) यस ऐन, राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन, प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राष्ट्र बैङ्क वा अन्य कुनै निकायमा पेश गर्नु पर्ने विवरण, कागजात, निर्णय आदि यथासमयमा पेश गर्ने,
- (छ) निक्षेपकर्ता, शेयरधनी तथा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको उच्चतम हित हुने गरी सञ्चालन गर्ने,
- (ज) सञ्चालक समितिले निर्धारण गरेको नीति अन्तर्गत रही उच्च व्यवस्थापनको लागि उचित मापदण्ड लागू गर्ने ।

कार्यकारी प्रमुख आफ्नो कामको निमित्त सञ्चालक समितिप्रति उत्तरदायी हुनेछ ।

परिच्छेद : ५
ईजाजतपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

परिच्छेद : ५

ईजाजतपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

३३. बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने :

यस ऐन बमोजिम बैङ्किङ्ग वा वित्तीय कारोबार गर्न चाहने बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले इजाजतपत्र प्राप्त गर्न राष्ट्र बैङ्कले तोकिएको दस्तुर सहित राष्ट्र बैङ्क समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ । निवेदनका साथ बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले देहायका विवरण तथा कागजात समेत संलग्न गरेको हुनु पर्नेछ :-

- (क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र, नियमावली र प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापना भएको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
- (ख) कारोबार सञ्चालन गर्न आवश्यक सबै पूर्वाधार तयार भएको कार्यालय भवनको विवरण वा भवन भाडामा लिने भए बहाल सम्बन्धी सम्झौताको प्रतिलिपि र भाडामा लिएको भवनको विवरण सहित बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय सेवा, सुविधा प्रदान गर्न सक्ने पर्याप्त आधार रहेको विवरण,

३३. बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने :

- (ग) संस्थापकले लिन कबूल गरेको शेयरको रकम चुक्ता भई राष्ट्र बैङ्कमा जम्मा गरेको प्रमाणित हुने कागजात,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कर्मचारी सेवा, शर्त र सुविधा सम्बन्धी विनियम, आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी विनियम र कर्जा अपलेखन सम्बन्धी विनियम,
- (ङ) कारोबार गर्ने मुख्य स्थान वा शाखाको स्थान यकिन भइसकेकोमा सोको ठेगाना,
- (च) बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गर्नको लागि राष्ट्र बैङ्कले तोकेका शर्तहरू पालना गर्ने कुराको मञ्जुरी,
- (छ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यावसायिक रणनीति र सञ्चालन गरिने कारोबारको प्रकृति, आन्तरिक नियन्त्रण र जोखिम व्यवस्थापन प्रक्रिया सहितको संगठनात्मक संरचनालाई समेट्ने गरी तयार पारिएको व्यावसायिक योजना,

३३. बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने :

- (ज) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक र पदाधिकारीको नामावली तथा यस ऐन बमोजिम सञ्चालक वा पदाधिकारी हुन योग्य रहेको विवरण,
- (झ) बैङ्किङ वा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरुञ्जेल राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिएका बमोजिमको न्यूनतम पूजा कायम राख्ने प्रतिबद्धता,
- (ञ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले सम्भावित सबै जोखिमहरुको उपयुक्त ढंगबाट व्यवस्थापन गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्ने प्रतिबद्धता,
- (ट) राष्ट्र बैङ्कले समय समयमा तोकिएका अन्य विवरण तथा कागजात ।

३४. बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिन सक्ने :

प्राप्त निवेदन र सो साथ संलग्न कागजात वा विवरणहरूको जाँचबुझ गर्दा यस ऐन बमोजिम बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्न सबै आधार पुगेको पाएमा राष्ट्र बैङ्कुले निवेदन प्राप्त भएको एक सय बीस दिनभित्र त्यस्तो बैङ्कु वा वित्तीय संस्थालाई बैङ्कु वा वित्तीय संस्थाको वर्गीकरणको आधारमा बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न कुनै एक वर्गको इजाजतपत्र दिन सक्नेछ ।
इजाजतपत्र दिनु अघि राष्ट्र बैङ्कुले देहायका कुराहरूको यकिन गर्नु पर्नेछ :-

- (क) बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिँदा स्वस्थ प्रतिस्पर्धात्मक र वित्तीय मध्यस्थता सम्बन्धी कारोबार प्रभावकारी भई निक्षेपकर्ताको हित हुने,

३४. बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र दिन सक्ने :

- (ख) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम वा दिइएको आदेश वा निर्देशन तथा प्रबन्धपत्र र नियमावलीको अधीनमा रही बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न सक्षम रहेको,
- (ग) इजाजतपत्रको लागि दिएको निवेदन साथ संलग्न विवरण तथा कागजात पूर्ण रहेको तथा पर्याप्त भौतिक पूर्वाधार भएको,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा नियुक्त वा संलग्न भएको वा नियुक्त गरिने वा संलग्न हुने कुनै पनि पदाधिकारी बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न सक्षम रहेको ।

राष्ट्र बैङ्कले बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्ने इजाजतपत्र दिँदा इजाजतपत्र लागू हुने मिति तोकेकोमा सोही मितिबाट र त्यस्तो मिति नतोकेकोमा इजाजतपत्र जारी भएको मितिबाट त्यस्तो इजाजतपत्र प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

३५. इजाजतपत्र दिन इन्कार गर्न सक्ने:

राष्ट्र बैङ्कले देहायको कुनै अवस्थामा बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई बैङ्क तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन इन्कार गर्न सक्नेछ :-

- (क) नेपालको वित्तीय प्रणालीको स्थायित्व, स्वच्छ प्रतिस्पर्धा र विश्वसनीयता उपर प्रतिकूल असर पर्ने भएमा,
- (ख) निक्षेपकर्ताको हित संरक्षणको निमित्त वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन उचित र उपयुक्त नहुने भएमा,
- (ग) बैङ्क तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्ने पूर्वाधार पूरा नभएमा,
- (घ) यस ऐन बमोजिमका अन्य विवरण वा शर्तहरू पूरा भएको नदेखिएमा ।

यस दफा बमोजिम बैङ्क तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्न इजाजतपत्र दिन नसकिने अवस्था भएमा राष्ट्र बैङ्कले सोको कारण खुलाई निवेदन परेको मितिले नब्बे दिनभित्र सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई सो को सूचना दिनु पर्नेछ ।

३८. माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा परिणत हुन सक्ने:

- तल्लो वर्गको कुनै वित्तीय संस्था एक तह माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा परिणत हुन चाहेमा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको विवरण सहित राष्ट्र बैङ्क समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ । तर 'घ' वर्गको संस्था माथिल्लो वर्गमा परिणत हुन सक्ने छैन ।
- निवेदन र सो साथ संलग्न विवरणहरुको जाँचबुझ गर्दा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो वित्तीय संस्थालाई एक तह माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा परिणत गर्न उपयुक्त हुने देखेमा देहायका कुराहरुको अधीनमा रही पूर्व स्वीकृति दिन सक्नेछ :-
- (क) माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका लागि राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिमको चुक्ता पूँजी पूरा भएको,
- (ख) विगत पाँच वर्षदेखि लगातार राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन बमोजिमको पुँजीकोष पर्याप्तता कायम रहेको, लगातार पाँच वर्ष नाफामा रहेको र विगत पाँच वर्षको औसत निष्क्रिय कर्जा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको सीमाभित्र रहेको,

३८. माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा परिणत हुन सक्ने:

- (ग) प्रारम्भिक खर्च अपलेखन गरिसकेको,
- (घ) सार्वजनिक रुपमा निष्काशन गर्नु पर्ने शेयरको निष्काशन भई बा“डफा“ट भइसकेको,
- (ङ) माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा परिणत हुन साधारण सभाले विशेष प्रस्ताव पारित गरेको,
- (च) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अन्य सबै शर्त पूरा गरेको ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पूर्व स्वीकृति प्राप्त गरेका बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र वा नियमावलीमा प्रचलित कानून बमोजिम संशोधन गर्न लगाई यस ऐन बमोजिम राष्ट्र बैङ्कले माथिल्लो वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको इजाजतपत्र दिनेछ ।

परिच्छेद : ६

पूँजी, पूँजीकोष र तरल सम्पत्ति सम्बन्धी व्यवस्था

परिच्छेद : ७

बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

परिच्छेद : ८

कर्जा प्रवाह तथा असुली सम्बन्धी व्यवस्था

परिच्छेद : ९

लेखा, अभिलेख, विवरण तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था

६१. लेखापरीक्षण समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार : लेखापरीक्षण समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको लेखा, बजेट तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण कार्यविधि, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था उपयुक्त भए नभएको र भएमा सोको पालना भए नभएको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने,
- (ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको लेखा र बहीखाताको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउने र त्यस्ता कागजात प्रचलित कानून, राष्ट्र बैङ्कको नियमन तथा निर्देशन बमोजिम ठीकसँग तयार भए नभएको बारे यकीन गर्ने,
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा लागू भएको प्रचलित कानून पूर्ण रुपमा पालना भएको छ भनी विश्वस्त हुन बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन र सञ्चालनको नियमित व्यवस्थापकीय तथा कार्य सम्पादनको परीक्षण गर्ने, गराउने,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम, नीति वा दिइएको निर्देशन बमोजिम काम कारबाही भए नभएको अनुगमन गर्ने र सोको प्रतिवेदन सञ्चालक समिति समक्ष पेश गर्ने,
- (ङ) बाय लेखापरिक्षकको नियुक्तिको लागि तीन जना लेखापरीक्षकको नाम सिफारिस गर्ने ।
- (च) सञ्चालक समितिबाट माग गरिएको विषयमा राय दिने ।

६४. लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन नसक्ने: देहाय बमोजिमको कुनै पनि व्यक्ति वा त्यस्तो व्यक्ति संस्थापक वा हिस्सेदार भएको फर्म, कम्पनी वा संस्था बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन सक्ने छैन :-

- (क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको संस्थापक, सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख वा निजको परिवारको सदस्य,
- (ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको पदाधिकारी, कर्मचारी वा आन्तरिक लेखापरीक्षक
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख वा कर्मचारिसँग साभेदार भई काम गरेको व्यक्ति,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको ऋणी, उल्लेख्य स्वामित्व भएको व्यक्ति वा सम्बद्ध व्यक्ति वा वित्तीय स्वार्थ भएको व्यक्ति,
- (ङ) नेपाल वा विदेशमा दामासाहीमा परेको व्यक्ति

६४. लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन नसक्ने:

- (च) सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको एक प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर लिएको व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्था,
- (छ) फौजदारी कसुरमा अदालतबाट सजाय पाई सो सजाय भुक्तान गरेको पाँच वर्षको अवधि व्यतित भई नसकेको व्यक्ति,
- (ज) प्रचलित कानून बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्त हुन अयोग्य रहेको व्यक्ति ।

६६. लेखापरीक्षकको काम, कर्तव्य र अधिकार :

लेखापरीक्षकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) लेखा तथा वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गर्ने,
- (ख) आफूले लेखापरीक्षण गरेको लेखा, वासलात तथा नाफा- नोक्सान हिसाब समावेश गरी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालक समितिमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्ने,
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको काम कारबाहीमा अनियमितता भएको वा सही ढंगले काम हुन नसकेको र त्यस्तो विषयले बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई हानि नोक्सानी पुग्न जाने देखिएमा सञ्चालक समितिलाई सोको जानकारी गराउने ।

६६. लेखापरीक्षकको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (घ) देहायको अवस्था आउन सक्ने सम्भावना देखेमा राष्ट्र बैङ्कलाई सोको जानकारी गराउने :-

- (१) राष्ट्र बैङ्कले बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको इजाजतपत्र दिँदा तोकेका शर्त वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम वा दिइएको निर्देशन आदिको उल्लंघन हुने,
- (२) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको नियमित काम कारबाहीमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने,
- (३) लेखापरीक्षकलाई लेखा परीक्षण प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नबाट रोक्ने वा गलत लेखा परीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्न लगाउने।

(३) लेखापरीक्षकले आफ्नो प्रतिवेदनमा देहायका विषय स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ :-

- (क) माग गरेको विषयमा जवाफ प्राप्त भए नभएको,
- (ख) वासलात, वासलात बाहिरको कारोबार, नाफा-नोक्सान हिसाब र नगद प्रवाह विवरण लगायतका वित्तीय विवरण राष्ट्र बैङ्कले तोकेको ढाँचा र तरिका अनुसार तयार भए नभएको र उक्त विवरण बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले राखेको हिसाब किताब, बहीखाता, श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेनरहेको,
- (ग) प्रचलित कानून बमोजिम हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखा ठीकसँग राखे नराखेको,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कुनै पदाधिकारीले प्रचलित कानून विपरीत कुनै कामकाज वा अनियमित कार्य गरे नगरेको वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको हानि नोक्सानी भए नभएको,
- (ङ) कर्जा अपलेखन विनियमावली वा राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन बमोजिम कर्जा अपलेखन गरे नगरेको,

(३) लेखापरीक्षकले आफ्नो प्रतिवेदनमा देहायका विषय स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ :-

- (च) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कारोबार राष्ट्र बैङ्कले तोके बमोजिम सन्तोषप्रद रुपबाट सञ्चालन भए नभएको,
- (छ) शेयरधनीलाई जानकारी दिनुपर्ने विषय,
- (ज) प्रचलित कानूनले तोकेको विषय तथा राष्ट्र बैङ्कले लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा खुलाउनु पर्ने भनी तोकिदिएको अन्य विवरण,
- (झ) लेखापरीक्षकले दिन आवश्यक ठानेको अन्य सुझाव ।

परिच्छेद : १०

बैङ्क वा वित्तीय संस्था गाभ्ने, गाभिने वा प्राप्ति गर्ने (एक्वीजिसन) सम्बन्धी
व्यवस्था

परिच्छेद : ११

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको स्वेच्छिक खारेजी

परिच्छेद : १२

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजी

७८. बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजीको लागि अदालतमा निवेदन दिन सक्ने :

- राष्ट्र बैङ्कले यस परिच्छेद बमोजिम कुनै पनि बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजीको कारबाही सुरु गर्न अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछ, र त्यस्तो कारबाहीको निवेदनको सूचना राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

७९. बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजी हुन सक्ने अवस्था : देहायको अवस्थामा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजी हुन सक्नेछ :-

- (क) भुक्तानी अवधि पूरा भएको वा तत्काल भुक्तानी दिनु पर्ने निक्षेप वा अन्य आर्थिक दायित्व निर्धारित समयमा भुक्तानी गर्न नसकी बाँकी रहेमा,
- (ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको पूँजीकोष ऋणात्मक भएमा,
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको निरीक्षण प्रतिवेदनको आधारमा राष्ट्र बैङ्कले त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्था खारेजीको लागि सिफारिस गरेमा,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको उल्लेख्य स्वामित्व भएका शेयरधनी वा पदाधिकारीबाट निक्षेपकर्ताको हकहित तथा वित्तीय प्रणालीको विकासमा बारम्बार अवरोध पुग्ने काम कारबाही गरेको पाइएमा,
- (ङ) यस ऐन तथा राष्ट्र बैङ्कले दिएको निर्देशनको बारम्बार उल्लंघन गरेको पाइएमा,
- (च) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजी हुने भनी राष्ट्र बैङ्कले निर्धारण गरेका अन्य अवस्था पाइएमा ।

८१. लिक्विडेटरको नियुक्ति :

- अदालतले कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्था बाध्यात्मक खारेजीमा लैजाने काम कारबाही प्रारम्भ गर्न राष्ट्र बैङ्कलाई लिक्विडेटरको नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।
- अदालतले आदेश दिएकोमा राष्ट्र बैङ्कले पन्ध्र दिनभित्र कम्तीमा तीन जनालाई लिक्विडेटरमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।
- राष्ट्र बैङ्कले अदालत समक्ष लिक्विडेटरको सिफारिस गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम दामासाही व्यवसायीको कार्य गर्न इजाजतपत्र प्राप्त व्यक्ति मध्येबाट बैङ्क तथा वित्तीय क्षेत्रको अनुभव भएको व्यक्ति सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।
- सिफारिस गरिएका तीन व्यक्तिमध्ये कुनै एक व्यक्तिलाई अदालतले लिक्विडेटरको रूपमा नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

८२. लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार :

बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको बाध्यात्मक खारेजीको काम कारबाही प्रारम्भ गर्ने प्रयोजनको लागि नियुक्त लिक्विडेटरले आफू नियुक्त भए पछि देहाय बमोजिमको काम कारबाही गर्नु पर्नेछ :-

- (क) नियुक्ति भएको पन्ध्र दिनभित्र बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका शेयरधनीहरु तथा सम्बन्धित व्यक्तिहरुको जानकारीका लागि राष्ट्रियस्तरको कुनै नेपाली र अंग्रेजी भाषाको दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गर्ने,
- (ख) नियुक्ति भएको पन्ध्र दिनभित्र बाध्यात्मक खारेजी सम्बन्धी आदेशको प्रमाणित प्रति संलग्न गरी जानकारीको लागि कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय र निक्षेप सुरक्षण गर्न प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित भएको संस्थामा पठाउने,
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कारोबार हुने मुख्य स्थान तथा सोको प्रत्येक कार्यालयमा सबैले देख्ने ठाउँमा त्यस्तो आदेशको सूचना टाँस गर्ने, गराउने,
- (घ) नियुक्ति भएपछि प्रत्येक साता कम्तीमा एक पटकका दरले चार सातासम्म राष्ट्रियस्तरमा प्रसारण हुने एक टेलिभिजन तथा एक रेडियोमा सोको सूचना प्रसारण गर्ने,
- (ङ) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

८२. लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार : यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त राष्ट्र बैङ्कको निर्देशनको अधीनमा रही लिक्विडेटरको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कार्यालय, खाता बही, लेखा, अभिलेख तथा जायजेथाको जिम्मा लिने,
- (ख) बैङ्क वा वित्तीय संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका अत्यावश्यक नियमित कार्य गर्ने,
- (ग) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको तर्फबाट र सोको नाममा गर्नुपर्ने सम्पूर्ण काम गर्ने, गराउने,
- (घ) आफ्नो कार्य सम्पादनमा सहयोग पुर्याउनका लागि कर्मचारी नियुक्त गर्ने,
- (ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा खारेजीको काम कारवाही गर्न आवश्यक खर्च गर्ने,

८२. लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार : यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त राष्ट्र बैङ्कको निर्देशनको अधीनमा रही लिक्विडेटरको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (च) निक्षेप सुरक्षण गर्न प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित संस्थासँग समन्वय गर्ने,
- (छ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको शेयरधनी, साधारण सभा, सञ्चालक समिति तथा पदाधिकारीले प्रयोग गर्ने सम्पूर्ण अधिकार प्रयोग गर्ने,
- (ज) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवसाय र वित्तीय अवस्थाको जाँचबुझ गर्ने,
- (झ) राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिई बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको सम्पूर्ण वा आंशिक सम्पत्ति तथा दायित्व अर्को बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा गाभ्ने वा हस्तान्तरण गर्ने,
- (ञ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको जायजेथा सुरक्षण राखी ऋण प्राप्त गर्ने,

८२. लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (ट) कुनै सम्पत्ति बेचबिखन गर्दा वा कुनै करार वा दायित्व अन्त्य गर्दा बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई फाइदा हुन्छ भन्ने लागेमा त्यस्तो सम्पत्ति बेचबिखन गर्ने वा त्यस्तो करार वा दायित्वको अन्त्य गर्ने,
- (ठ) आवश्यकता अनुसार आफ्नो काममा सहयोग पुऱ्याउन व्यावसायिक तथा योग्य व्यक्तिको सेवा लिने,
- (ड) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कुनै साहु वा ऋणीसँग आवश्यक छलफल र मिलापत्र गर्ने,
- (ढ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको जायजेथा सङ्कलन गर्ने, संरक्षण गर्ने, बिक्री गर्ने र यस ऐन बमोजिम वितरण गर्ने,
- (ण) सञ्चालक, पदाधिकारी, कर्मचारी वा कुनै व्यक्तिले बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा निक्षेपकर्ता वा साहुहरुलाई जालसाजी, ठगी वा भुक्त्याउने कार्य गरे नगरेको बारेमा जाँचबुझ गर्ने र त्यस्ता व्यक्तिको विरुद्धमा आवश्यक कानूनी कारबाही चलाउने वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको तर्फबाट कुनै मुद्दा वा कुनै कानूनी कारबाही चलाउने वा त्यसको प्रतिरक्षा गर्ने,

८२. लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (त) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कुनै सम्पत्ति कसैले प्रयोग गरेको भए सो फिर्ता लिने वा त्यस्तो सम्पत्ति वा बदर भएको कारोबारबाट रकम फिर्ता लिन कानूनी कारबाही चलाउने,
- (थ) प्रत्येक तीन महिनामा राष्ट्र बैङ्कले निर्धारण गरेको ढाँचामा खारेजीका सम्बन्धमा भएको कारबाहीको प्रतिवेदन तयार गरी अदालत र राष्ट्र बैङ्कमा पेश गर्ने,
- (द) बैङ्क वा वित्तीय संस्था खारेज गर्न आवश्यक अन्य सबै काम कारबाही गर्ने, गराउने,
- (ध) राष्ट्र बैङ्कले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

९४. भुक्तानीको प्राथमिकता : बाध्यात्मक खारेजीमा गएको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले देहायको प्राथमिकता क्रमानुसार दायित्व भुक्तानी गर्नु पर्नेछ :-

- (क) बाध्यात्मक खारेजीको लागि भएको खर्च,
- (ख) निक्षेपकर्ताको कुल स्वीकृत दाबी रकमको सीमामा नबढ्ने गरी प्रचलित कानून बमोजिम भएका निक्षेप बीमा सुरक्षणसम्मको रकम वा त्यस्तो रकम निक्षेप रकम कानून बमोजिम स्थापना भएको निक्षेप बीमा सुरक्षण गर्ने संस्थालाई भुक्तानी गरेको भए सो बराबरको रकम ।
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिम भुक्तानी भई बाँकी हुन आएको निक्षेप,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका कर्मचारीहरुलाई दिनु पर्ने तलव भत्ता तथा अन्य दायित्व बापतको रकम,
- (ङ) नेपाल सरकार, स्थानीय निकाय वा राष्ट्र बैङ्कलाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम,
- (च) अन्य बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई तिर्न बाँकी शुल्क वा मूल्याङ्कन बापत तिर्नुपर्ने रकम,
- (छ) अन्य साहु वा अन्य दाबी बापतको रकम,
- (ज) प्रचलित कानून बमोजिमका शेयरधनीहरु ।

परिच्छेद : १३

कारबाही, कसुर तथा दण्ड सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

१९. नियमनको कारबाही गर्न सक्ने: यो ऐन वा राष्ट्र बैङ्क ऐन वा सो अन्तर्गत जारी गरिएको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेशको उल्लंघन गर्ने बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई उल्लंघनको प्रकृति र गाम्भिर्य हेरी राष्ट्र बैङ्कले देहाय बमोजिमको कुनैएक वा एक भन्दा बढी कारबाही गर्न सक्नेछ :-

- (क) सचेत गराउने वा लिखित चेतावनी दिने,
- (ख) सुधारात्मक कदम चाल्नका लागि सञ्चालक समितिलाई कबुलियतनामा गराउने,
- (ग) यो ऐन वा राष्ट्र बैङ्क ऐन वा सो अन्तर्गत जारी गरिएको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेशको उल्लंघन नगर्न वा सुधारात्मक कदम चाल्न लिखित आदेश जारी गर्ने,
- (घ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले आफ्नो शेयरधनीलाई दिने लाभांशको वितरण वा बोनस शेयर जारी गर्न वा लाभांश वितरण वा बोनस शेयर जारी गर्ने कार्यमा प्रतिबन्ध लगाउने,
- (ङ) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले स्वीकार गर्न सक्ने निक्षेप वा दिन सक्ने कर्जा वा निक्षेप स्वीकार गर्न वा कर्जा दिने कार्यमा सीमा तोक्ने वा प्रतिबन्ध लगाउने,
- (च) बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको कारोबारमा आंशिक वा पूर्ण प्रतिबन्ध लगाउने ।

९९. नियमनको कारबाही गर्न सक्ने: राष्ट्र बैङ्कले देहायका अवस्थामा बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई दिएको बैङ्कि• तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र निलम्बन वा रद्द गर्न सक्नेछ :-

- (क) बैङ्कि• तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त गरेको मितिले छ महिनाभित्र बैङ्कि• तथा वित्तीय कारोबार सुरु नगरेमा,
- (ख) राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति नलिई बैङ्कि• तथा वित्तीय कारोबार गर्न बन्द गरेमा,
- (ग) निक्षेपकर्ताको हकहित विपरीत हुने गरी बैङ्कि• तथा वित्तीय कारोबार सञ्चालन गरेमा वा मागेको वा म्याद पुगेको निक्षेप माग गर्दा फिर्ता नगरेमा वा गर्न नसकेमा,
- (घ) राष्ट्र बैङ्क ऐन, यस ऐन वा सो अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम, निर्देशन, आदेश वा राष्ट्र बैङ्कले तोकेको शर्त उल्लंघन गरेमा वा पालना नगरेमा,
- (ङ) भुट्टा विवरण पेश गरी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले इजाजतपत्र प्राप्त गरेको पाइएमा,
- (च) प्रचलित कानून बमोजिम निक्षेप सुरक्षण नगराएमा ।

१००. जरिबाना गर्न सक्ने : यो ऐन वा राष्ट्र बैङ्क ऐन वा सो अन्तर्गत जारी गरेको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेश बमोजिम दिनु पर्ने जानकारी नदिने वा पेश गर्नु पर्ने कागजात तथा विवरण तोकिएको समयभित्र पेश नगर्ने वा अनुगमन, निरीक्षण वा सुपरिवेक्षण गर्दा राष्ट्र बैङ्क वा सो कार्यका लागि राष्ट्र बैङ्कबाट खटिएको कुनै अधिकारीले माग गरेको कागजपत्र, विवरण, तथ्याङ्क वा अभिलेख तोकेको अवधिभित्र उपलब्ध नगराउने बैङ्क वा वित्तीय संस्थालाई राष्ट्र बैङ्कले देहाय बमोजिम जरिबाना गर्न सक्नेछ :-

- (क) म्याद नाघेको दुई हप्तासम्म दैनिक एकलाख रुपैयाँ“,
- (ख) म्याद नाघेको एक महिनासम्म दैनिक एकलाख पच्चीस हजार रुपैयाँ,
- (ग) खण्ड (ख) को अवधि नाघेपछि जहिले सुकै भएपनि दैनिक एकलाख पचास हजार रुपैयाँ।

१०३. कसुर : कसैले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको नियम, विनियम, निर्देशन, आदेश वा शर्त वा सीमा विपरीत हुने गरी देहायको कुनै काम कारबाही गरेमा यस ऐन बमोजिम कसुर गरेको मानिनेछ :-

- (क) इजाजतपत्र नलिई बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गरेमा,
- (ख) गलत वा भ्रष्टा विवरण दिई बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र लिएमा,
- (ग) बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रको शर्त सीमा विपरीत हुने गरी बैङ्किङ तथा वित्तीय कारोबार गरेमा,
- (घ) इजाजत बिना विदेशी विनियम सम्बन्धी कारोबार गरेमा,
- (ङ) यस ऐन विपरीत कर्जा प्रवाह वा अन्य लगानी गरेमा,
- (च) कर्जा प्रवाह गर्दा, धितो मूल्याङ्कन गर्दा, कर्जा असुली गर्दा वा सोसँग सम्बन्धित कुनै पनि कार्यमा अनियमितता गरेमा, धितोमा लिएको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा वा गैर बैङ्किङ सम्पत्तिको रुपमा सकार गर्नु पर्दा वा गैर बैङ्किङ सम्पत्ति सकार गरी बिक्री गर्दा धितो लिँदा गरिएको मूल्याङ्कन बनावटी मूल्यमा गरेमा,
- (छ) गाभ्दा गाभिदा, प्राप्ति गर्दा, खारेजी गर्दा वा लेखापरीक्षण गर्दा कुनै सञ्चालक, पदाधिकारी, कर्मचारी तथा अन्य व्यक्तिले अनियमितता गरेमा,
- (ज) खण्ड (क) देखि (छ) सम्मको कसुर गर्न उद्योग गर्ने वा त्यस्तो कसुर गर्न कुनै किसिमले मद्दत पुर्याएमा ।

१०३. कसुर र दण्ड : कसैले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जारी गरिएको नियम, विनियम, निर्देशन, आदेश वा शर्त वा सीमा विपरीत हुने गरी देहायको कुनै काम कारबाही गरेमा यस ऐन बमोजिम कसुर गरेको मानिनेछ :-

- (क) इजाजतपत्र नलिई बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गरेमा, बिगो जफत गरी बिगोको तीन गुणासम्म जरिवाना र पाँच वर्षसम्म कैद,
- (ख) गलत वा भ्रष्टा विवरण दिई बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र लिएमा, बिगो भए सो जफत गरी बिगोको दुई गुणासम्म जरिवाना र दुई वर्षसम्म कैद,
- (ग) बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रको शर्त सीमा विपरीत हुने गरी बैङ्किङ्ग तथा वित्तीय कारोबार गरेमा,
- (घ) इजाजत बिना विदेशी विनिमय सम्बन्धी कारोबार गरेमा,

१०३. कसुर र दण्ड:

- (ड) यस ऐन विपरीत कर्जा प्रवाह वा अन्य लगानी गरेमा,
- (च) कर्जा प्रवाह गर्दा, धितो मूल्याङ्कन गर्दा, कर्जा असुली गर्दा वा सोस“ग सम्बन्धित कुनै पनि कार्यमा अनियमितता गरेमा, धितोमा लिएको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा वा गैर बैङ्कि• सम्पत्तिको रुपमा सकार गर्नु पर्दा वा गैर बैङ्कि• सम्पत्ति सकार गरी बिक्री गर्दा धितो लि“दा गरिएको मूल्याङ्कन बनावटी मूल्यमा गरेमा,
- (छ) गाभ्दा गाभिदा, प्राप्ति गर्दा, खारेजी गर्दा वा लेखापरीक्षण गर्दा कुनै सञ्चालक, पदाधिकारी, कर्मचारी तथा अन्य व्यक्तिले अनियमितता गरेमा,
- ग, देखि छ सम्म: बिगो भए सो जफत गरी बिगो बराबरको जरिवाना र एक वर्ष सम्म कैद,
- (ज) खण्ड (क) देखि (छ) सम्मको कसुर गर्न उद्योग गर्ने वा त्यस्तो कसुर गर्न कुनै किसिमले मद्दत पुर्‍याएमा ।
बिगो भए सो जफत गरी मुख्य व्यक्तिलाई हुने सजायको आधा ।

परिच्छेद : १४

बिबिध

१११. निक्षेप उपरको हक दाबी :

- बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा रहेको निक्षेप उपर सो निक्षेप राख्ने व्यक्ति बाहेक अरु कसैको हक दाबी लाग्ने छैन ।
- निक्षेप राख्ने व्यक्तिको मृत्यु भएमा निजले कसैलाई इच्छाएको भए त्यस्तो इच्छाएको व्यक्तिको र त्यस्तो इच्छाएको व्यक्तिको पनि मृत्यु भएको रहेछ वा कसैलाई इच्छाएको रहेनछ भने देहायको व्यक्तिमध्ये प्राथमिकता क्रमानुसार जुन व्यक्ति जीवित छ सोही व्यक्तिको त्यस्तो निक्षेप उपर पहिलो हक दाबी लाग्नेछ :-
 - (क) सगोलको पति वा पत्नी,
 - (ख) सगोलको छोरा वा छोरी, धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री वा विधवा बुहारी,
 - (ग) सगोलको बाबु, आमा, नाति वा नातिनी,

१११. निक्षेप उपरको हक दाबी :

- (घ) भिन्न बसेको पति वा पत्नी, छोरा, छोरी, बाबु वा आमा, छोरा, बुहारी वा विवाहित छोरी,
- (ङ) सगोलको बाजे, बज्यै, दाजु, भाइ, भदा, भदै, दिदी वा बहिनी, भिन्न बसेका बाजे, बज्यै,
- (च) सगोलको सौतेनी आमा, भिन्न बसेको छोरा पट्टिको नाति वा अविवाहित नातिनी,
- (छ) भिन्न बसेको दाजु वा भाइ, भदा, भदै, दिदी, बहिनी, भतिजा, भतिजी
- (ज) सगोलको काका, विधवा काकी, भाउजु, भाइ बुहारी वा नातिनी बुहारी,
- (झ) विवाहित दिदी, बहिनी, भिन्न बसेको नातिनी बुहारी ।